

METHODOLOGICAL APPROACHES TO DETERMINING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE UNDER MODERN CONDITIONS

The article analyzes the financial stability of the company, briefly analyzes principles of financial stability. The authors investigated and studied the system of factors influence the formation of financial stability and formed the approach to defining and ensuring the financial sustainability of the enterprise under modern conditions of instability and volatility of economic and political situation.

Keywords: financial stability of company stability, financial situation, determine the financial stability of enterprises.

Чернов В.В.

магістр НТУУ «КПІ»

Тюленєва Ю.В.

ст. викладач, к.е.н. НТУУ «КПІ»

ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ СИСТЕМАТИЗАЦІЯ

Розглянуто різні підходи до класифікації факторів конкурентоспроможності. Виділені та систематизовані класифікації різних авторів, що мають спільні критерії. Доведені недоліки та зазначені переваги даних класифікацій. Запропоновано більш досконалу класифікацію факторів конкурентоспроможності за різними критеріями.

Ключові слова: конкурентоспроможність, класифікація факторів, стратегія, систематизація.

Постановка проблеми. В даний час, в умовах жорсткої конкурентної боротьби актуальним завданням економіки є забезпечення конкурентоспроможності підприємств і виробленої ними продукції або наданих послуг, що в свою чергу є одним з ключових аспектів успішного функціонування господарюючих суб'єктів на ринку. Однак у зв'язку з тим, що конкурентоспроможність як підприємства, так і продукції є залежною від діяльності підприємства, необхідно виділяти і аналізувати фактори, що мають на неї безпосередній і, як правило, значний вплив.

Слід зазначити, що існують різні підходи до класифікації факторів конкурентоспроможності, які зараз не мають якої-небудь єдиної систематизації з урахуванням ознак їх виділення в відособлені групи, внаслідок чого цю проблему можна вважати недостатньо проробленою і потребує більш детального вивчення. Тому, з метою розробки системи

класифікації факторів конкурентоспроможності необхідно розглянути їх більш детально.

Теоретичною і методологічною основою для написання статті стали наукові концепції і теоретичні розробки ведучих вітчизняних і закордонних вчених в області конкуренції, конкурентоспроможності та керування підприємством: С. Брю, Е. Долана, Дж. Кейнса, А. Курно, К. Маркса, А. Маршалла, Дж. Мілля, Ф. Найта, М. Портера, Д. Рікардо, Дж. Робінсона, А. Сміта, Ф. Хайєка, Е. Чемберліна, Й. Шумпетера, В. Андріанов, Я. Базиліук, О. Білорус, Б. Губський, В. Геєць, Ю. Куренков, Д. Лук'яненко, В. Монтієв, В. Маштабей, В. Попов, В. Сіденко, І. Спиридонов, С. Соколенко, Р. Фатхутдінов, А. Хоюнов й інших вітчизняних і закордонних економістів.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення факторів, що впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства, виділення окремих підходів до їх класифікації, висвітлення основних переваг та недоліків, систематизація з урахуванням різних ознак.

Результати дослідження. Найбільш системно поняття конкурентоспроможності трактує Л.П. Куракова: «Конкурентоспроможність - рівень переваги або відставання фірми, підприємства, організації по відношенню до інших учасників-конкурентів на ринку всередині країни і за її межами, визначається за такими параметрами, як технологія, кваліфікація персоналу, якість, політика збуту і т.д.».

Конкурентоспроможність - це величина, що складається з декількох складових факторів. Слід зазначити, що одні фактори визначають (складають) конкурентоспроможність продукції і безпосередньо впливають на її зміну, інші - забезпечують конкурентоспроможність послуг. [7]

Оскільки конкурентоспроможність підприємства залежить як від його діяльності, так і від зовнішнього середовища, необхідно виділяти та аналізувати фактори, які роблять значний вплив.

Аналіз літературних джерел показав, що залежно від наукових поглядів автори по-різному обґрунтовують комплекс чинників, які впливають на конкурентоспроможність підприємств. Під факторами конкурентоспроможності підприємницьких структур розуміють явища або процеси виробничо-господарської діяльності підприємства і соціально-економічної життя суспільства, які викликають зміну абсолютної і відносної величини витрат на виробництво і реалізацію продукції, а в результаті - зміна рівня конкурентоспроможності самого підприємства.

На думку М. Портера [4], важливо відрізнити конкурентоспроможність, обумовлену вродженими чинниками і ту, яка досягається завдяки іншим джерелам. Фактори, які найбільш важливі для конкурентної переваги в більшості галузей, не дістаються у спадщину, а створюються в межах регіону (країни) з допомогою різних специфічних для кожної території процесів. Важливий не стільки запас чинників на даний момент, скільки швидкість, з якою вони створюються, вдосконалюються і пристосовуються до потреб галузей.

Всі фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, професор Гарвардської школи бізнесу М. Портер пропонує ділити на кілька типів.

По-перше, на основні і розвинені. Основні чинники - це природні ресурси, кліматичні умови, географічне положення країни, некваліфікована і напівкваліфікована робоча сила. Розвинені чинники - сучасна інфраструктура обміну інформацією, висококваліфіковані кадри, високотехнологічні виробництва.

У залежності від ступеня спеціалізації всі фактори конкурентоспроможності діляться на загальні та спеціалізовані. Загальні фактори, до яких М. Портер відносить систему автомобільних доріг, дебетні капітал, персонал з вищою освітою, можуть бути використані в широкому спектрі галузей. Спеціалізовані чинники - це вузькоспеціалізований персонал, специфічна інфраструктура, бази даних у певних галузях знання, інші фактори, що застосовуються в одній або в обмеженому числі галузей.

Ще один принцип класифікації - розподіл факторів конкурентоспроможності на природні та штучно створені. До природних факторів належать природні ресурси, географічне положення, а до штучно створених - техніка, технологія, економічне середовище і ін..

Як М. Портер, багато авторів (Р. А. Фатхутдінов [7], М.Г. Миронов [2], Н.Л. Зайцев [1]) всю сукупність чинників конкурентоспроможності підприємства пропонують поділити на зовнішні і внутрішні.

Зовнішні чинники - соціально-економічні та організаційні відносини, що дозволяють підприємству створити продукцію, яка за ціновим та неціновим характеристиках більш приваблива.

Внутрішні чинники - це об'єктивні критерії, що визначають можливості підприємства щодо забезпечення власної конкурентоспроможності.

На наш погляд, недоліком класифікації факторів конкурентоспроможності, запропонованої М. Портером, є те, що він виділяє лише одну ознаку їх поділу на групи (за ступенем спеціалізації, відповідно до яких фактори поділяються на загальні та спеціалізовані), не вказуючи, за яким принципом виділяються основні, розвинені, природні і штучно створені фактори.

Створення факторів - це процес накопичення: кожне покоління успадковує фактори, що дісталися від попереднього покоління, і створює свої, додаючи до колишніх.

На думку французьких економістів А. Олів'є, А. Дайана і Р. Урсі [3], підприємство повинно забезпечити собі рівень конкурентоспроможності по восьми факторів:

1. концепція товару і послуги, на якій базується діяльність підприємства;
2. якість, що виражається у відповідності продукту високому рівню товарів ринкових лідерів і виявляється шляхом опитувань і порівняльних тестів;
3. ціна товару з можливою націнкою;

4. фінанси - як власні, так і позикові;
5. торгівля - з точки зору комерційних методів і засобів діяльності;
6. післяпродажне обслуговування, що забезпечує підприємству постійну клієнтуру;
7. зовнішня торгівля підприємства, що дозволяє йому позитивно управляти відносинами з владою, пресою і громадською думкою;
8. передпродажна підготовка, яка свідчить про його здатності не тільки передбачати запити майбутніх споживачів, але і переконати їх у виняткових можливості підприємства задовольнити ці потреби.

Смольянова Є.Л. і Малицька В.Б. пропонують класифікацію чинників конкурентоспроможності за ступенем можливого контролюючого впливу з боку держави та підприємства.

Фактори розділені на три групи (Таблиця 1):

- неконтрольовані державою (мегарівень);
- контрольовані державою, неконтрольовані підприємством (макрорівень);
- контрольовані підприємством (мікрорівень) [5].

У працях А.А. Томпсона та А.Дж. Стрікленд позначені наступні фактори: технологічні (досвід наукових досліджень, здатність до вдосконалення продукції і виробничих процесів), виробничі (низькі витрати на виробництво та високу якість продукції, висока продуктивність праці), розподільні (швидка доставка і низькі витрати на збут продукції), маркетингові (висококваліфікований персонал, широкий асортимент, приваблива упаковка продукції), кваліфікаційні (ноу-хау з управління якістю, створення нових видів продукції), організаційні можливості (здатність швидкого реагування на зміни ринку), інші фактори (імідж, патентний захист та ін.). [6]

Таблиця 1

Класифікація факторів, що впливають на формування і розвиток конкурентоспроможності промислового підприємства

Рівень	Фактори, що впливають на формування і розвиток конкурентоспроможності промислового підприємства
Мегарівень	Глобалізація, вплив ТНК, міжнародна спеціалізація і розподіл праці, інформаційна революція і науково-технічний прогрес, географічне положення, кліматичні умови
Макрорівень	Недосконалість державного механізму, необхідність створення ефективної інституційного середовища, рівень освіти і кваліфікації населення, рівень розвитку загальної інфраструктури, рівень розвитку технологій, демографічна ситуація, наявність і ступінь впливу природних монополій на економічний розвиток, особливості геополітичного становища
Мікрорівень	Якість продукції, розповсюдження продукції основних виробників у торгових точках, технологія виробництва, стабільність роботи, ступінь популярності марки, рівень цін, дизайн упаковки, кількість найменувань, рівень і гнучкість обслуговування, швидкість і

	своєчасність виконання замовлення, орієнтація на споживача, фінансова політика, управління персоналом, продуктивність праці
--	---

Розглянуті підходи до класифікації факторів конкурентоспроможності дозволяють нам сформуванати систему з урахуванням різних ознак:

- за ступенем спеціалізації: загальні та спеціалізовані;
- по пріоритетності впливу: основні і розвинені;
- в залежності від джерела виникнення: природні і штучно створені;
- в залежності від оточення підприємства: зовнішні та внутрішні;
- в залежності від ступеня можливого контролю з боку держави і підприємства: неконтрольовані державою, контрольовані державою і неконтрольовані підприємством, контрольовані підприємством.

Фактори можуть впливати як в бік підвищення конкурентоспроможності підприємства, так і у бік зменшення.

Фактори – це те, що сприяє перетворенню можливостей у дійсність. Таким чином, враховуючи в фінансово-господарській діяльності чинники конкурентоспроможності, які систематизовані зазначеним вище способом, підприємства значно підвищують свої шанси на успіх в отриманні конкурентних переваг на ринку.

Висновки. Отже, конкурентоспроможність підприємства слід розглядати як систему, що складається з безперервно взаємодіючих факторів і характеризується ступенем реалізації потенційних можливостей підприємства по набуттю і утриманню протягом достатньо тривалого періоду часу конкурентної переваги.

Конкурентоспроможність підприємства можлива лише за виконання певних умов, зокрема, наявності високого рівня кваліфікації менеджерів (тобто ефективного управління), врахування всіх культурних, соціальних, а часом і моральних норм та принципів споживачів.

Варто зауважити, що не на всі фактори конкурентоспроможності можна впливати. До не релевантних факторів можна віднести закони, проекти і програми держави, загальне економічне становище регіону, галузі, країни чи світу. Тому в ході роботи підприємства треба бути готовим використати ці фактори або як сильні сторони, і забезпечити собі конкурентну перевагу, або ж принаймні мінімізувати їх негативний вплив.

В кінці роботи розглянуті підходи до класифікації факторів конкурентоспроможності підприємства були систематизовані у єдину класифікацію з урахуванням різних ознак: за ступенем спеціалізації (загальні та спеціалізовані), по пріоритетності впливу (основні і розвинені), в залежності від джерела виникнення (природні і штучно створені), в залежності від оточення підприємства (зовнішні та внутрішні), в залежності від ступеня можливого контролю з боку держави і підприємства (неконтрольовані державою, контрольовані державою і неконтрольовані підприємством, контрольовані підприємством).

1. Зайцев Н.Л. Экономика организации: учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. / Н.Л. Зайцев. – М.: Изд-во «Экзамен», 2004. – 624 с.
2. Миронов М.Г. Ваша конкурентоспособность / М.Г. Миронов. – М.: Альфа-Пресс, 2004. – 160 с.
3. Оллівье А. Международный маркетинг / А. Оллівье, А. Дайан, Р. Урсе // Академия рынка: Маркетинг / пер. с фр. А. Дайан, Ф. Бруккерель и др. – М.: Экономика, 1993. – 560 с.
4. Портер М. Конкуренция: Пер. с англ.: Уч. пос. / М. Портер. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
5. Смольянова Е.Л. К вопросу о классификации факторов и резервов обеспечения конкурентоспособности предприятия / Е.Л. Смольянова, В.Б. Малицкая // Вестник ТГУ, выпуск 2 (70), 2009. – С. 336–344.
6. Томпсон А.А. (мл.) Стратегический менеджмент: концепции и ситуации / А.А. Томпсон (мл.), А.Дж. Стрикленд III. – М.: ИНФА-М, 2001 – 412 с.
7. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: Экономика, стратегия, управление: Учебник / Р.А. Фатхутдинов. - М.: ИНФРА-М, 2000. - 312 с.

Чернов В.В.

магистр НТУУ «КПИ»

Тюленева Ю.В.

ст. преподаватель, к.э.н. НТУУ «КПИ»

ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ И ИХ СИСТЕМАТИЗАЦИЯ

Рассмотрены различные подходы к классификации факторов конкурентоспособности. Выделены и систематизированы классификации разных авторов, имеющих общие критерии. Доказанные недостатки и указаны преимущества данных классификаций. Предложено более совершенную классификацию факторов конкурентоспособности по разным критериям.

Ключевые слова: конкурентоспособность, классификация факторов, стратегия, систематизация.

Chernov V.V., Tiulenieva I.V.

METHODS OF CLASSIFICATION FACTORS AFFECTING COMPETITIVENESS AND ENTERPRISE THEIR SYSTEMATIZATION

Different approaches to the classification of factors of competitiveness. The system of classification of the various authors who have common criteria. Proven benefits of these deficiencies and data classifications. A more sophisticated classification of factors of competitiveness according to various criteria.

Key words: competitiveness, the classification of the factors, strategies, organize.
